

STYRDOKUMENT I BOTKYRKA KOMMUN

Riktlinjer för arbetet med flerspråkighet i förskolan

Strategi
Program
Plan
Policy
Riktlinjer
Regler

Diarienummer: UF/2018:179

Dokumentet är beslutat av: Utbildningsnämnden

Dokumentet beslutades den: 12 juni 2018

Dokumentet gäller för: Botkyrka kommuns förskolor

Dokumentet gäller till den: Tillsvidare

**BOTKYRKA
KOMMUN**

Dokumentansvarig är: Utbildningsnämnden

För revidering av dokumentet ansvarar: Utbildningsförvaltningen, verksamhetsområde förskola

För uppföljning av dokumentet ansvarar: Utbildningsförvaltningen, verksamhetsområde förskola

Innehåll

Inledningsord	4
Vision	4
Syfte	5
Teoretiska utgångspunkter.....	5
Styrdokument.....	6
Viktiga utgångspunkter som Botkyrka verksamhetsområde förskola tar ställning för	7
Vårdnadshavare som resurs.....	7
Interkulturellt förhållningssätt	7
Minoritetsspråk.....	8
Språkutvecklande arbete	8
Pedagogiska lärmiljöer	9
Pedagogisk dokumentation	9
Förväntningar	9
Uppföljning	11
Tidsplan	11
Stödmaterial, litteratur och media.....	11

Inledningsord

I Botkyrka är språket en mycket viktig strategisk fråga. Vi vet att ett rikt språk öppnar upp för goda möjligheter till delaktighet och inflytande i samhället. Språk har en särskilt viktig betydelse för att som medborgare kunna delta i det demokratiska samhället. I begreppen språk och kommunikation ingår även flerspråkighet och alla barns olika språk. I Botkyrka tänker vi att arbetet med flerspråkighet är berikande för alla barn, oavsett hur många språk man utvecklar under sin tid i förskolan.

Det språk som förenar oss är det svenska språket och det är på svenska som den huvudsakliga utbildningen och undervisningen sker. Det svenska språket är nyckeln till delaktighet och inflytande i samhället.

Den pågående samhällsutvecklingen, förutsätter att vi ser flerspråkighet som en viktig resurs som kan möjliggöra delaktighet i en allt mer internationell värld. Den flerspråkiga utvecklingen pågår oavbrutet, berör oss alla och medger möjligheter som fortfarande är outforskade. Däribland ett ökat deltagande i de demokratiska processer som möjliggörs genom en flerspråkig kompetens.

Genom att skapa samsyn och en gemensam kunskapsgrund som innebär att vi förtydligar det flerspråkiga arbetet, så blir denna strategi ett viktigt verktyg i det fortsatta utvecklingsarbetet. Det ger våra barn förutsättningar att möta såväl dagens som framtidens utmaningar med kunskap, med god språklig kompetens och med tilltro till egna och andras förmågor.

Vision

Utbildningsförvaltningens vision är:

Botkyrkas barn och elever skapar världen, bygger kunskap och mening, utmanar och öppnar gränser, visar solidaritet och tilltro till andra.

I en flerspråkig kontext får visionen följande innebörd:

- Botkyrkas barn delar kunskap och mening, utmanar och öppnar gränser, inspirerar och nätverkar i ett globalt sammanhang. Verksamheten i förskolan präglas av ett interkulturellt förhållningssätt där alla barns språk och kulturtillhörighet betraktas som en tillgång.
- Botkyrkas barn verkar i en föränderlig värld där den flerspråkiga kompetensen möjliggör aktivt medborgarskap som ett livslångt lärande kräver nu och i framtiden.
- I Botkyrkas förskolor är språket ett medel för pedagogisk utveckling och kollegialt lärande med likvärdighet i fokus.

Syfte

- Riktlinjerna skapar förutsättningar för att öka barns möjligheter att utveckla sina språk och sin identitet - och känna trygghet i den.
- Riktlinjerna syftar till att öka medvetenheten inom förskolan. Den ska vara vägledande för ledning och personal och ge förutsättningar för gränsöverskridande samverkan inom och mellan verksamheter och central förvaltning.
- Riktlinjerna tar sin utgångspunkt i visionen och visar en gemensam riktning för att säkerställa att alla Botkyrkas barn utvecklar sina språkliga kompetenser så som ett aktivt medborgarskap kräver, nu och i framtiden.

Teoretiska utgångspunkter

Allt arbete i förskolan skall vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och därför blir teoretiska utgångspunkter viktiga för arbetet med flerspråkighet i förskolan. Utifrån forskningsperspektiv så kan följande centrala aspekter lyftas fram:

Anne Kultti är universitetslektor vid Göteborgs universitet. Hon har studerat kommunikation, deltagande och språklärande i förskolesammanhang. Hon pekar på att det är centralt att *fokus flyttas från barns språkkunskaper till kommunikationen mellan barn och lärare i förskolan.*

Veli Tuomela språkpedagogisk konsult och filosofie doktorn i tvåspråkighet har forskat fram ett koncept som sammanfattas så här: *Språkutveckling i förskolan sker när personalen talar på ett stimulerande vis och utmanar barnens språk.*

Anniqa Sandell Ring författare till boken *Låt språket bära lyfter att inte förenkla språket i vardagen, utan istället utveckla det.* Att låta barnen diskutera och lära varandra, så att de får praktisk erfarenhet och sätter ord på vardagen.

Maaïke Hajer arbetar som professor med forskning kring språkinriktad ämnesundervisning. *Hon lyfter att i arbetet med nyanlända måste man kanske under en period förenkla språket för att öka förståeligheten för dem, men om vi sänker nivån på språket över längre tid så får de barnen arbeta på en nivå som är kognitivt under det de skulle kunna klara av och det resulterar i en svag språkutveckling. Barnen behöver alltså efter tag utmanas i sitt språkande så att deras språkutveckling ej stagnerar.*

Styrdokument

Skollagen

Förskolans (samt övriga skolformer) kompensatoriska uppdrag innebär i huvudsak att organisera för att väga upp skillnader i barn och elevers förutsättningar att tillgodogöra sig en utbildning (skollagen kap 1, 4§).

Läroplanen för förskolan – förslag 2018

"Det svenska samhällets ökande internationalisering förutsätter en förståelse för värdet att leva i ett samhälle som präglas av mångfald. Förskolan är en social och kulturell mötesplats som ska främja barnens förståelse för det värdet". (Lpfö s.2)

"Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för barnens förståelse för olika språk och kulturer, inklusive nationella minoriteters språk och kulturer".

"Förskolan ska ge barnen förutsättningar att utveckla kulturell identitet samt kunskap om intresse för olika kulturer och förståelse för värdet av att leva i ett samhälle präglad av mångfald".

"I förskolans uppdrag ingår att överföra och utveckla ett kulturarv - värden, traditioner och historia, språk och kunskaper - från en generation till nästa. Förskolan ska också se till att olika kulturer synliggörs i utbildningen" (Lpfö s. 6).

Utbildningsnämndens mål 2018 ur Mål och budget flerårsplanen 2019-2021:

Mål 1:1a

På varje enhet är barn och elever delaktiga och har inflytande i undervisningen och utbildningen i enlighet med Skollagen och läroplanerna.

Mål 2:1b

Botkyrkaborna har tillgång till likvärdig och kompensatorisk utbildning med kvalitet som leder till goda kunskapsresultat och rustar dem för framtiden.

Mål 2:2a

Alla barn och elever möter kvalitativt god och varierad undervisning.

Viktiga utgångspunkter som Botkyrka verksamhetsområde förskola tar ställning för

Vårdnadshavare som resurs

- Förskolan ska tydliggöra för barnen och vårdnadshavare vilka mål utbildningen har. Detta är en förutsättning för deras möjlighet till inflytande och förståelse för förskolans uppdrag.
- Familjer som inte har erfarenheter från förskolekulturen i Botkyrka behöver en anpassad god introduktion till förskolan och dess uppdrag. En förskola med tydliga förväntningar, olika mötesformer och anpassad information underlättar och bidrar till att många kulturkrockar vänds till kulturmöten.
- I det flerspråkiga arbete, för stödet till barns identitet och modersmålsutveckling ser vi familjen som en viktig resurs. Språk och identitet hör samman. I arbetet med barns språk- och identitetsutveckling behöver förskolorna använda vårdnadshavarna som resurser. Läsning, berättande, traditioner, ord, begrepp på barnets alla språk - relaterade till aktuella teman och arbeten är exempel på några områden där vårdnadshavarnas språkliga och kulturella resurser tas tillvara.
- Det förutsätter att barns tillhörighet till det svenska samhället bekräftas och bemöts positivt av både personal och vårdnadshavare.
- Ett interkulturellt förhållningssätt möjliggör att samverka mellan förskola och hem utgår från att förskolan är en social och kulturell mötesplats där personal, familjer och vårdnadshavare med olika bakgrunder och erfarenheter möts för barnets bästa.

Interkulturellt förhållningssätt

Interkulturalitet står för interaktion mellan olika språk, kulturer, perspektiv och synsätt. Individens flerspråkighet, kunskaper och erfarenheter ses som resurs och ligger till grund för interkulturella möten. Den språkliga och kulturella mångfalden, olika åsikter och perspektiv är utgångspunkten för det interkulturella arbetet. I detta arbete är det viktigt att möta hela barnet.

Barnet har rätt till att möta nyfiken personal med positiva attityder till barnens alla språk och kulturer. Att inta ett interkulturellt perspektiv i möten med barn och familjer, att bekräfta hela barnet och att organisera språk- och kunskapsutvecklande flerspråkiga lärmiljöer är allas gemensamma angelägenhet i våra förskolor.

Interkulturalitet är en integrerad och naturlig del av våra förskolor där vi ser flerspråkighet som berikande. I det interkulturella arbetet utgör FN:s mänskliga rättigheter allas vår gemensamma grund. Vi bemöter på ett positivt sätt barn-

och föräldrars alla språkliga och kulturella uttryck utifrån värdegrunden som uttrycks i skollagen, läroplanen och barnkonventionen.

Vårt interkulturella arbete ska leda till att öka barns delaktighet i det svenska samhället med hela sitt JAG och med alla sina resurser. Det är av vikt att alla barn upplever tillhörighet till det svenska samhället. Vårt kompensatoriska arbete i våra förskolor syftar till likvärdiga förutsättningar för alla barn att bli delaktiga i samhället och utvecklas till sin fulla potential.

Satsningar på flerspråkighet, interkulturalitet, digitalisering, kulturupplevelser, samhällsorientering och den pedagogiska miljön utgör viktiga områden i vårt kompensatoriska arbete för en likvärdig förskola.

Minoritetsspråk

Lagen om nationella minoriteter gäller i hela Sverige och innebär att minoritetsspråken ska skyddas och främjas, de nationella minoriteterna ska kunna behålla och utveckla sin kultur och förvaltningsmyndigheterna är skyldiga att informera om minoriteternas rättigheter och ge dem inflytande i egna frågor.

Lagen månar särskilt om barnens utveckling av en kulturell identitet och främjandet av barns användning av minoritetsspråk.

Inom förvaltningsområdena kan vårdnadshavare begära att få tillgång till en förskoleverksamhet som helt eller delvis bedrivs på samiska, finska eller meänkieli.

Botkyrka kommun är förvaltningsområde för finska språket vilket innebär att vårdnadshavare som begär det erbjuds plats för sitt barn i en förskola där utbildning bedrivs helt eller delvis på finska.

Språkutvecklande arbete

Förskolan har i uppdrag att säkerställa alla barns rätt till språkutveckling och språkstöd i förskolan. Det språkutvecklande arbetet är integrerat i övrig verksamhet och utförs av alla som arbetar i förskolan. Enligt förskolans läroplan ska förskolan sträva efter att varje barn utvecklar ett rikt och nyanserat tal-språk, ordförråd och begrepp samt sin förmåga att leka med ord, berätta, uttrycka tankar, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra.

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sitt intresse för skriftspråk samt förståelse för symboler och deras kommunikativa funktioner. Ett språkligt lärande sker bäst i meningsfulla sammanhang. Därför arbetar vi i Botkyrkas förskolor i mindre grupper med barns egna intressen och erfarenheter som utgångspunkt. Vi ger leken stort utrymme och arbetar aktivt för att skapa trygga

pedagogiska relationer. Barn ska omges av ett rikt och nyanserat språk där personalen bekräftar barnens upplevelser, känslor samt händelser i ord.

Pedagogiska lärmiljöer

Ett språkutvecklande arbete förutsätter en väl planerad och genomtänkt lärmiljö som öppnar upp för samtal, kommunikation och interaktion. Förskolans lärmiljö skall ge barnen möjlighet att skapa relationer mellan människor, ting och företeelser. Lärmiljön ska präglas av variation, tydlighet, föränderlighet, estetik, tillgänglighet och ska för barnen vara begriplig, hanterbar och meningsfull.

Förskollärare och övrig personal erbjuder rikligt med texter, bilder och material som speglar olika kulturer och miljöer, mångfalden syns i den pedagogiska lärmiljön.

Pedagogisk dokumentation

Dokumentationer används som utgångspunkt för reflektiva samtal med och mellan barnen. Dokumentationen utgör också underlag för reflektion mellan personal och barnens vårdnadshavare. Den utgör således grund för förskollärares och övrig personals uppföljning, utvärdering och utveckling av förskolans verksamhet och innehåll.

Förväntningar

För att uppnå målen och därigenom nyttja flerspråkighetens potential för ökad måluppfyllelse och likvärdighet i Botkyrkas förskolor behöver förvaltningens olika delar och funktioner medverka och samverka. Riktlinjerna tydliggör vilka förväntningar som ställs på de olika nivåerna för att nå samsyn och utveckling i hela förvaltningen.

All personal ska:

- nyttja och behärska relevanta kunskaper om barns utveckling av flera språk i det egna arbetet.
- använda ett adekvat kunskapsrelaterat rikt svenskt språk och vara nyfiken på och bejaka barnens kommunikation på alla sina språk.
- ta del av aktuell litteratur kring barns språkutveckling och flerspråkighet.

Förskollärare ska:

- förankra undervisning och lärande i teorier kring forskning och beprövad erfarenhet med koppling till flerspråkighet.
- ha god förståelse för och praktisk kunskap kring hur flerspråkig kompetens kan användas för att leda till ett bättre lärande och ökad måluppfyllelse för utbildningen

- kontinuerligt utveckla och använda språklig kompetens för undervisning, vilket ska främja barns lärande.
- ha god förståelse för barns språkliga vardagserfarenheter, och utifrån dessa skapa ett meningsfullt lärande.
- ha kunskap för att undervisa om och säkerställa ansvarsfullt nyttjande av språkliga miljöer för barnen - när det gäller exempelvis personlig integritet och kulturell identitet.
- hålla sig ajour med aktuell forskning och litteratur kring barns språkutveckling och flerspråkighet.

Förskolechefer ska

- ha adekvat förmåga att strategiskt leda utvecklingsarbetet med flerspråkiga barn på sin enhet.
- ha kunskap om teorier, forskning och beprövad erfarenhet kopplad till flerspråkighetsutveckling för att kunna driva och leda arbetet på enhetsnivå.
- följa upp och stödja pedagoger i arbetet med flerspråkighet med sikte på utbildningens kvalitet och likvärdighet.
- skapa förutsättningar att utveckla personalens kompetens kring arbete med flerspråkighet för undervisning och lärande
- driva, följa och utvärdera det flerspråkiga utvecklingsarbetet för undervisning och lärande så att progression skapas och synliggörs.
- i förskolans arbetsplan formulera vilka mål och insatser som ska ske för att stödja lärandet i flerspråkighet utifrån den egna förskolans förutsättningar. Planen ska innehålla riktade insatser som syftar till att kunna levandegöra läroplanens och riktlinjernas intentioner gällande flerspråkighet.
- ha omvärldspaning inom forskning, media och litteratur gällande språkutveckling och flerspråkighet.

Verksamhetschef och biträdande verksamhetschef ska

- ta ansvar för att leda arbetet med implementeringen av riktlinjerna.
- ha adekvat förmåga att strategiskt leda utvecklingsarbete med flerspråkighet i verksamhetsområde förskola.
- ha kunskap om teorier, forskning och beprövad erfarenhet kopplad till det flerspråkiga fältet för att driva utvecklingsarbetet inom verksamhetsområdet.
- skapa förutsättningar för att förskolechefer ska kunna utveckla undervisning och fånga lärande gällande flerspråkighet.
- följa upp och stödja förskolecheferna i arbetet med flerspråkighet med sikte på utbildningens kvalitet och likvärdighet.

Uppföljning

Uppföljning och utvärdering är en central del i det systematiska kvalitetsarbete och därmed blir uppföljningen en kvalitetssäkring av arbetet med riktlinjerna framöver.

Riktlinjerna ska följas upp kontinuerligt i samband med resultatdialogerna, kvalitetsdialogerna och årsredovisningen av det systematiska kvalitetsarbetet.

Tidsplan

Riktlinjerna ska implementeras inom hela verksamhetsområde förskola med start under höstterminen 2018.

Stödmaterial, litteratur och media

Länkat till dessa riktlinjer kommer det att finnas material till förskolans personal som kan utgöra inspiration och fördjupning i undervisning och utbildning gällande flerspråkighet (UF/2018:179).

